

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Іртищевої Інни Олександрівни
на дисертаційну роботу Черкаського Григорія Ігоровича
«Організаційно-управлінські механізми забезпечення інформаційної
безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної
турбулентності», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 073 – «Менеджмент»
у галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»**

Актуальність теми дослідження

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується високим рівнем невизначеності та глибокою цифровою трансформацією, що кардинально змінюють орієнтири функціонування підприємницьких структур. Масове впровадження інноваційних технологій відкриває для суб'єктів господарювання нові перспективи зростання, однак паралельно формує суттєві загрози для їхньої інформаційної стійкості. Стрімке поширення кіберризиків та нестабільність зовнішніх умов вимагають докорінного перегляду наявних підходів до захисту критично важливих даних бізнес-систем. Для вітчизняних підприємств ця проблема постає особливо гостро внаслідок необхідності функціонування в умовах воєнного стану та системних економічних потрясінь.

Класичні інструменти забезпечення безпеки часто виявляються надто інертними та неефективними перед лицем динамічних загроз цифрової ери. У зв'язку з цим критичної ваги набуває формування гнучких організаційних механізмів, здатних оперативно нівелювати операційні та інформаційні дисфункції. Одночасно існує потреба у розробці концептуально нових моделей адаптивного розвитку бізнесу, які б гармонійно поєднували цифрову інвестиційну привабливість із надійними безпековими гарантіями. Вагомого значення також набуває дослідження регіональної специфіки та готовності суб'єктів господарювання окремих територій, зокрема Причорномор'я, до віртуалізації бізнес-процесів. Отже, комплексне розв'язання зазначених завдань визначає високу наукову та практичну цінність обраного напрямку дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора дає можливість констатувати про логічність структури дослідження, вдале формування мети, об'єкта, предмета й завдань наукової роботи, що певною мірою сприяло підготовці ґрунтовних висновків.

Вище сказане підтверджується апробацією здобувачем результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є міжнародні та фахові видання України.

Здобувач провів аналіз значної кількості джерел за темою дисертації та вивчив роботи інших науковців, фахівців та практиків, що дало можливість вирішити наукові завдання щодо розкриття теоретико-методичних засад забезпечення інформаційної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності; поглиблення дослідження сутності глобальної економічної турбулентності та її впливу на бізнес-системи; системної класифікації та оцінки методичних підходів до вимірювання стану інформаційної безпеки; проведення структурно-динамічного аналізу макроекономічних детермінант розвитку підприємництва; надання комплексної оцінки потенціалу розвитку бізнес-систем Причорноморського регіону; обґрунтування організаційно-управлінського механізму управління інформаційною безпекою підприємницької діяльності; формування концептуальних засад та дизайну адаптивної моделі розвитку бізнесу в умовах цифрової трансформації; систематизації стратегічних засад розвитку підприємництва.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці українських і зарубіжних дослідників, присвячені аналізу організаційно-управлінських механізмів забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності та їх практичного застосування. Автором було використано чинне законодавство, методичні й нормативні документи прикладного характеру, статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали міністерств і відомств, конференцій, семінарів, монографій, збірників наукових праць, статей, а також інформацію з Інтернет-ресурсів, а також дані, отримані за результатами власноруч здійсненої аналітики та розрахунків.

Черкаський Григорій в своїй роботі використовує сукупність загальнонаукових, окремо наукових і міждисциплінарних методів пізнання, що дало змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних і практичних питань предмета дослідження.

На основі обраної методології, здобувач зумів розкрити вузькі місця в контексті досліджуваної проблематики теми дисертації. Найвагомішими науковими результатами стали:

удосконалено:

- адаптивну модель розвитку підприємництва в умовах цифрової трансформації (розділ 3, п.3.2), яка, на відміну від існуючих підходів, інтегрує макроекономічні тренди капіталізації з мікроекономічними важелями ефективності. Для верифікації моделі розроблено систему індикаторів та моніторингу, що дозволила зафіксувати глибокі структурні диспропорції у вітчизняному реальному секторі, зокрема критично низьку частку інвестицій у нематеріальні активи переробної промисловості та регрес у використанні передових технологій. Виявлено негативні тенденції розвитку е-комерції через надмірне зростання кількості онлайн-платформ на 8,2% на тлі низької частки інтернет-продажів (3,8%). Це доводить, що стихійна цифровізація без оптимізації операційних витрат є неефективною.

- методику оцінки інтегральної фінансово-економічної захищеності підприємств (розділ 3, п.3.3.), яка, на відміну від існуючих підходів фінансового аналізу, пов'язує коефіцієнти ліквідності та капітальних інвестицій із вартісною

оцінкою безпекових ризиків. Це дозволяє диференціювати управлінські стратегії системи інформаційної безпеки між капіталомісткою (CAPEX) та сервісною (OPEX) моделями захисту на основі масштабу та реального фінансового буфера підприємства;

набули подальшого розвитку:

- теоретико-методичні засади організаційно-управлінських механізмів забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності (розділ 1), що дозволяють диференціювати технічні, фінансові та управлінсько-інформаційні метрики, виявивши їхні обмеження у періоди макроекономічного хаосу та воєнного стану. Сформована матриці впливу глобальної економічної турбулентності на систему інформаційної безпеки підприємства демонструє, що кожен дестабілізуючий імпульс глобальної турбулентності містить у собі прихований потенціал для якісного оновлення захисних систем підприємства;

- результати структурно-динамічного аналізу макроекономічних детермінант розвитку бізнес-систем (розділ 2, п.2.2), що дозволяють виокремити децентралізований контур контрагентів та партнерів, враховують критично високу щільність мікросуб'єктів та фізичних осіб-підприємців у структурі національної економіки. Впровадження цього контуру науково обґрунтовує необхідність відмови від застарілих концепцій локального захисту корпоративного периметра на користь гнучкої архітектури нульової довіри. Практична реалізація сформованого підходу дозволяє великим та середнім підприємствам здійснювати безперервний експрес-скоринг рівня кібергігієни зовнішніх суб'єктів, що підключаються до їхніх інформаційних ресурсів. Представлена модель мінімізує вразливість бізнес-систем до масових і скоординованих атак через ланцюги постачання в умовах воєнного стану.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування сформульованих практичних рекомендацій щодо управління інформаційною безпекою підприємницької діяльності. Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності ГО “Українська асоціація центрів підтримки бізнесу” (довідка впровадження 2406/01-002 від 24.06.2026 року), ГО “ВГО “Поруч”” (24.02.2026 № 15-ВНА/07-25). Теоретико-методичні засади організаційно-управлінських механізмів забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова МОН України.

Таким чином, дисертаційна робота Черкаського Григорія Ігоровича містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної

добросовісності не було встановлено. Використані здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Оцінка структури та обсягу дисертації

Дисертаційна робота Черкаського Г.І. складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (у першому розділі 35 найменувань, у другому – 19 найменувань і у третьому – 28 найменувань), 3 додатки. Повний обсяг дисертації становить 205 сторінок, з них основний текст 175 – сторінок, анотація – 14 сторінок, список використаних джерел – 10 сторінок, додатки – 6 сторінок.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні засади функціонування систем інформаційної безпеки та адаптивності бізнес-систем в умовах глобальної економічної турбулентності. Визначено сутнісні характеристики, складові та інструменти інформаційної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, висвітлено ключові виклики та потенційні можливості турбулентного середовища. Запропоновано методичні підходи щодо оцінювання стану інформаційної безпеки та рівня адаптивності суб'єктів господарювання.

Другий розділ присвячений аналізу тенденцій та практичного стану розвитку підприємницької діяльності в умовах цифровізації та турбулентності. Здійснено структурно-динамічний аналіз макроекономічних детермінант розвитку бізнес-систем та надано розширену оцінку потенціалу розвитку підприємництва Причорноморського регіону. Обґрунтовано організаційно-управлінський механізм управління інформаційною безпекою підприємницької діяльності, спрямований на нівелювання дисфункцій різного рівня.

У третьому розділі розкрито прикладні та концептуальні засади формування адаптивної моделі розвитку підприємництва в умовах цифрової трансформації. Сформовано концептуальні засади адаптивного розвитку бізнес-систем та розроблено відповідний дизайн адаптивної моделі. Визначено стратегічні засади розвитку підприємницької діяльності та запропоновано бенчмаркінг готовності регіонів України до процесів віртуалізації бізнесу в умовах глобальної економічної турбулентності.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що дисертація здобувача Черкаського Григорія Ігоровича на тему «Організаційно-управлінські механізми забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності» є завершеною науковою працею, в якій чітко досягнуто мету та завдання, які були поставлені для виконання цієї трудомісткої роботи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Наукові результати проведеного дослідження, які містяться в дисертаційній роботі, отримані автором особисто, про що свідчить дотримання вимог академічної доброчесності. Водночас із наукових праць, що були опубліковані у співавторстві з іншими вченими, використано тільки ідеї та положення, які становлять особистий внесок здобувача, на що вказано у переліку наукових праць.

Результати дослідження здобувача Черкаського Григорія Ігоровича опубліковано в 11 наукових працях загальним обсягом 2,73 авт. арк., з яких особисто автору належить 1,55 авт. арк. Із них: 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 – стаття у наукометричній базі Web of Science, 5 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Враховуючи позитивне оцінювання дисертації Черкаського Григорія Ігоровича, варто звернути увагу на деякі моменти, які слугують підставою для дискусії:

1. Автором наведено огляд теоретичних моделей безпеки (розділ 1), однак у тексті підрозділу недостатньо деталізовано практичний алгоритм їхньої безпосередньої адаптації для суб'єктів малого та мікропідприємництва, які оперують в умовах обмежених фінансових ресурсів.

2. Під час аналізу потенціалу розвитку підприємництва Причорноморського регіону недостатньо висвітлено специфіку впливу логістично-портового та аграрного секторів, які є критично важливими для даної території в умовах воєнного стану та економічної турбулентності (розділ 2).

3. Результати оцінки потенціалу виглядали б більш переконливо, якби аналіз регіональних індикаторів Причорномор'я супроводжувався порівняльним зіставленням із середньоукраїнськими значеннями або показниками інших економічних районів (розділ 2).

4. Наведений індикатор окупності цифрових інвестицій (ROI_{dig}) вимагає чіткого розмежування між прямим фінансовим ефектом (зростання прибутку від цифровізації) та непрямим ефектом (запобігання збиткам від потенційних інцидентів кібербезпеки) (розділ 3).

5. У тексті праці трапляється паралельне використання взаємозамінних термінів («кібербезпека», «інформаційна безпека», «безпека інформаційно-комунікаційних систем») без попереднього уточнення авторської позиції щодо їх співвідношення.

Зазначені недоліки не зменшують науково-практичного значення роботи. Вивчення матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про його пошуковий характер, творчий підхід автора до поставлених завдань.

Загальний висновок

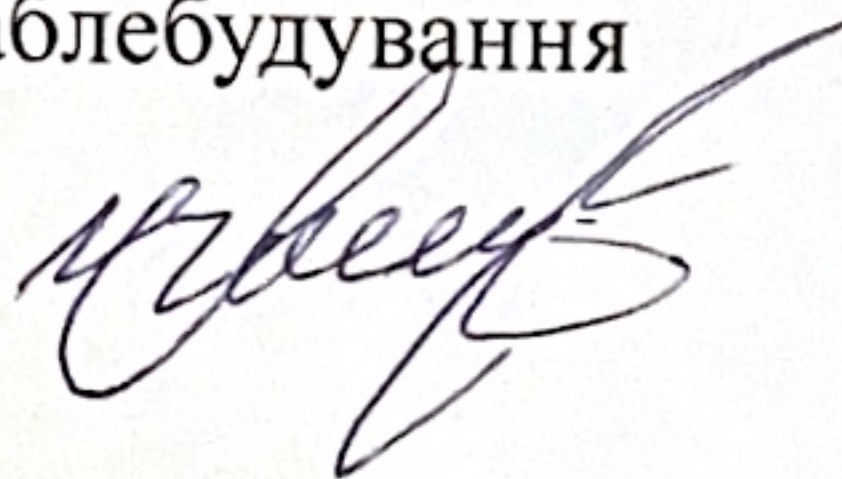
Дисертаційне дослідження на тему «Організаційно-управлінські механізми забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності» представляє собою завершену самостійну наукову працю, в якій поглиблено теоретичні положення, методичні засади та практичні рекомендації з обґрунтуванням організаційно-управлінських засад розвитку систем управління бізнесу в організаційно-управлінських механізмах забезпечення інформаційної безпеки підприємницької діяльності в умовах глобальної економічної турбулентності.

На підставі аналізу наукової новизни, теоретичного та практичного значення, достовірності отриманих висновків і рекомендацій, актуальності теми даного дисертаційного дослідження можна зробити висновок про його відповідність вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософи та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024), а її автор Черкаський Григорій Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 – «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Інна ІРТИЩЕВА

Згідно з е.п., проф. Інни Іртищєвої засвідчує
Вікторія секретар кафедри менеджменту

